

3. Мар'їна О. Сучасні форми інформаційно-комунікаційної взаємодії в регіональних бібліотечних системах / Олена Мар'їна // Вісн. Кн. палати. — 2009. — № 2. — С. 20–23.
4. Костирко Т. Концепти моделювання регіональної системи бібліотечно-інформаційних ресурсів вищих навчальних закладів / Тамара Костирко // Вісн. Кн. палати. — 2008. — № 4. — С. 17–19.
5. Шихова Х. И. Библиотеки, музеи, архивы и искусство Хорезма в едином сетевом информационном пространстве [Электронный ресурс] / И. Шихова // Библиотеки и информационные ресурсы в современном мире науки, культуры, образования и бизнеса : шестнадцатая международная конф. «Крым 2009» — М. : ГПНТБ, 2009. — Режим доступа: <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2009/disk/113.pdf>
6. Викулин А. А. Интеграция — высший этап взаимодействия библиотек / А. А. Викулин, Д. И. Ступин // Библиогр. — 2001. — № 3. — С. 133–137.
7. Шпукал Л. І. Створення корпоративних проєктів бібліотеками України як складова вільного доступу до наукової інформації / Л. І. Шпукал // Вісн. Одеського нац. ун-ту. Серія: Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. — 2008. — Т. 13. — Вип. 8. — С. 100–106.
8. Ядрова Г. Роль інформаційних центрів у підвищенні економічної ефективності застосування комп'ютерних технологій / Галина Ядрова // Бібліотеч. вісн. — 2005. — № 5. — С. 13–16.
9. Великий тлумачний словник української мови / уклад. і голов. ред. В. Д. Бусел. — К. : Ірпінь: ВТФ «Перун», 2002. — 1440 с.
10. Статистичний щорічник Дніпропетровської області за 2008 р. — Д. : Головне управління статистики у Дніпропетровській обл., 2009. — 519 с.
11. Колесникова Т. О. Сучасна бібліотека ВНЗ: моделі розвитку в умовах інформатизації / Т. О. Колесникова // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. — 2009. — № 4. — С. 57–63.

Надійшла до редколегії 21.04.2010 р.

УДК 378

Т. В. КОЛБІНА

СУТНІСТЬ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЯК ОСОБЛИВОЇ ФОРМИ СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ПРЕДСТАВНИКІВ РІЗНИХ КУЛЬТУР

Досліджено сутність процесу міжкультурної комунікації. Обґрунтовано, що особливості виявляються в усіх аспектах її структури: комунікативному, інтерактивному, перцептивному.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, міжкультурний діалог, міжкультурна толерантність, взаємодія, суб'єкт-суб'єктні відносини.

Исследована сущность процесса межкультурной коммуникации. Обосновано, что особенности проявляются во всех аспектах ее структуры: коммуникативном, интерактивном, перцептивном.

Ключевые слова: *межкультурная коммуникация, межкультурный диалог, межкультурная толерантность, опыт, взаимодействие, субъект-субъектные отношения.*

The essence of crosscultural communication has been defined. It has been proved that peculiarities become apparent in all aspects of its structure: communicative, interactive and perceptive ones.

Key words: *cross-cultural communication, cross-cultural dialogue, cross-cultural tolerance, experience, co-operation, subject-to-subject relations.*

На початку ХХІ ст. кардинально змінилася ситуація у світі: глобалізація, що є одним з основних об'єктивних факторів розвитку людства, зумовлює стрімке посилення міжкультурної комунікації (МКК) в усіх сферах його життя на міждержавному і міжособистісному рівнях. Загроза глобальної війни, зіткнення цивілізацій, екологічної катастрофи порушила питання щодо подальшого існування людства і посилила рух у всьому світі від протистояння до співпраці і взаємодії народів у вирішенні глобальних проблем.

Учені, які розробляють теоретичні питання культурно-історичного процесу на основі синергетичного підходу (В. П. Бранський, М. С. Каган, А. С. Кармін), виокремили й описали ознаки двох основних етапів: 1) до ХХ ст.; 2) початок ХХІ ст. На першому етапі окремі соціокультурні світи є відносно самостійними самоорганізуючими системами, між якими здійснюється обмежений обмін інформацією, причому його інтенсивність невисока. Їх розвиток відбувається через розширення взаємодії з навколишнім середовищем, зокрема й іншими культурами. На другому етапі здійснюється перехід соціокультурних світів від ізоляваності свого існування до зближення; стрімке збільшення різноманітних контактів між ними сприяє їх перетворенню на «єдину систему загальнолюдської, світової культури» [4, с. 56]. Науковці дійшли таких висновків: у сучасну епоху людство набуває єдності в трьох аспектах: антропологічному (як біологічний вид), соціальному (об'єднання в цілісну повсякденну соціальну систему), культурному (створення єдиної загальнолюдської культури на основі взаємного обміну між культурами світу своїми досягненнями); перетворення людства на суб'єкта історичного процесу дозволяє ставити цілі щодо вирішення глобальних проблем (політичних, економічних, соціальних, культурних тощо).

Лавиноподібне збільшення обсягів МКК зумовило значні зміни в культурі й освіті України: виникла нагальна потреба підготовки молоді до такої форми соціальної взаємодії, як МКК. Актуальними завданнями ВНЗ є підготовка студентів до мирного співіснування і співпраці з представниками інших культур, культивування важливості ідеї розуміння «Іншого», толерантне й поважне ставлення до нього, визнання його прав на самобутність і свободу самовираження.

Аналіз наукових праць з цієї проблеми вітчизняних та зарубіжних учених (Т. Г. Грушевицької, П. М. Донця, Г. В. Єлізарової, В. Д. Поп-

кова, О. П. Садохіна, Е.-Т. Hall, Н.-J. Heringer G. Hofstede, A. Knapp-Potthoff, С. Kramsch, G. Malezke, S. Sting та ін.) свідчить про те, що досить ґрунтовно вивчені лише окремі аспекти проблеми формування МКК, здебільшого — лінгвістичний.

Мета статті — на основі системного підходу визначити сутність такої форми соціальної взаємодії, як міжкультурна комунікація.

МКК є однією з форм соціальної комунікації, специфіка якої полягає в тому, що вона відбувається в міжкультурному контексті. МКК як взаємодія представників різних культур може здійснюватися в таких формах: 1) безпосередній контакт представників різних культур; 2) опосередкована їх комунікація (наприклад, через перекладача або за допомогою таких технічних засобів комунікації, як телефон, комп'ютер тощо); 3) через тексти на різних носіях (паперових, електронних, аудіо- та відеопристроях), завдяки яким люди вивчають особливості іншої культури. Для прямої форми МКК характерним є те, що інформація безпосередньо надходить від відправника до одержувача та навпаки; отже, зворотний зв'язок є обов'язковою умовою, що забезпечує саму комунікацію. У разі опосередкованої МКК зменшується можливість використання певних видів невербальних засобів комунікації.

Ґрунтуючись на дослідженні з контрастивної культурології П. М. Донця, наведемо найпоширеніші ситуації МКК [1, с. 50-64]:

1) носій культури 1 тривалий час знаходиться в умовах культури 2 (робота, відраджання, навчання, стажування, еміграція тощо);

2) носій культури 1 взаємодіє з текстом культури 2 даного історичного періоду, написаного сучасною мовою; іншого історичного періоду, що потребує від читача певних знань і вмінь його декодування;

3) носій культури 1 взаємодіє з текстом культури 2 (професійного, побутового, соціально-політичного змісту тощо);

4) носій культури 1 безпосередньо спілкується з представником культури 2 іноземною мовою, що потребує відповідних знань щодо іншої культури й іншомовних навичок; своєю рідною мовою через перекладача; у штучно створених умовах (заняття в закладах освіти, спеціально організовані заходи тощо);

5) носій культури 1 спостерігає за комунікацією носіїв культури 2 в реальному житті або за допомогою технічних пристроїв (кіно, телебачення, Інтернет тощо);

6) носій культури 1 модифікує текст культури 2 для його використання в культурі 1 у таких формах: повний адекватний переклад тексту оригіналу; реферативне викладення змісту тексту; його анотація.

У процесі МКК люди перебувають в особливому психологічному стані і відчують різні емоції: одні — радість і задоволення від нового й незвичного, інші — занепокоєння, тривогу, невпевненість, дехто — розчарування, стрес, страх і «культурний шок». Найчастіше психологічні проблеми виникають під час безпосереднього спілкування з носіями іншої мови й культури. Виникнення психологічних утруднень під час

МКК зумовлене, насамперед, тим, що представники різних культур мають відмінності у світогляді, ціннісних орієнтаціях, комунікативному стилі, особистісних характеристиках, а також різний життєвий досвід здійснення МКК. Це пов'язано з тим, що схеми комунікативної поведінки, притаманні своїй культурі, людина використовує для інтерпретації комунікативних дій представника іншої культури. Наслідком є непорозуміння, а це призводить до того, що не може бути досягнуто поставленої мети. У результаті невдалих міжкультурних контактів у неї можуть сформуватися національні стереотипи і навіть упередження стосовно іншої культури. Така людина в майбутньому відчуватиме страх перед МКК й уникатиме безпосередніх контактів з представниками іншої культури. Отже, психологічні проблеми зменшують об'єктивність у сприйнятті міжкультурних ситуацій.

Соціолог-антрополог К. Оберг уперше описав психологічний стан людини, яка переживає культурний шок. Культурний шок — це стан розпачу і безпорадності, спричинений втратою людиною звичних ціннісних орієнтирів; його наслідком є її нездатність діяти в цих умовах і визначати свою подальшу поведінку. Його симптомами називають такі: 1) постійне напруження від зусиль, спрямованих на адаптацію; 2) відчуття розгубленості й усвідомлення гострої нестачі спілкування з друзями, звичного середовища, професійних контактів; 3) відчуття відторгнення із своєї рідної культури; 4) нерозуміння своєї ролі, системи цінностей і шляхів самоідентифікації в іншій культурі; 5) страх перед новим, роздратування і навіть злість стосовно того, «як вони це роблять»; 6) відчуття безпорадності, невміння пристосуватися до нового середовища [9, с. 177-182].

Особливий психологічний стан «культурного шоку» в ситуаціях безпосередньої МКК пов'язаний, насамперед, з тим, що люди або зовсім не розуміють «чужої» мови, жестів, міміки, поведінки, або їм доводиться користуватися іноземною мовою, рівень знання якої може обмежувати їх дієздатність і не дозволяти їм повною мірою висловлювати свої думки, наміри, почуття тощо, а також розуміти партнера по спілкуванню. По-друге, в умовах МКК люди, зазвичай, не можуть дотримуватися звичної для своєї культури системи ціннісних орієнтирів та поведінки і не зовсім розуміють наміри й цінності представників іншої культури. Подібні відчуття виникають і в процесі опосередкованої комунікації з чужою культурою (читання книг, перегляд фільмів, творів мистецтва; наочне ознайомлення з її предметами, спостереження за іншими культурними явищами, раптове зіткнення з ними тощо), оскільки комунікація залишається при цьому міжособистісною. Можливість використання різноманітних видів невербальних засобів комунікації в таких випадках суттєво зменшується.

У сучасних умовах міжкультурного світу людям необхідно вміти справлятися з наслідками культурного шоку й адаптуватися до обставин іншого культурного оточення. Цьому сприяють знання сутності

культурного шоку, а розуміння його об'єктивних причин полегшує сприйняття культурних розбіжностей і запобігає його виникненню. Ознайомлення з різними аспектами іншої культури (історія, географія, політика, економіка, релігія, традиції тощо) дозволяє не тільки набувати необхідних для МКК знань, але й психологічно підготуватися до неодмінних відмінностей у культурних цінностях, можливих негативних реакцій на культурні розбіжності.

Проаналізуємо МКК з позицій системного підходу (М. С. Каган), згідно з яким виокремлено такі елементи: суб'єкт, об'єкт, сам процес МКК, його засоби комунікації та продукти.

Суб'єктами МКК є представники різних культур. Як і в комунікації між представниками однієї культури, на перебіг МКК впливають такі фактори, як вік, стать, професія, соціальний статус тощо. Але для МКК визначальним є фактор національної належності комунікантів, їхні фізичні, психологічні, культурно зумовлені особливості, що впливають на сприйняття «інакшості». Як довело дослідження П. М. Донця [1], серед зовнішніх ознак «інакшості» можна назвати: расові ознаки (колір шкіри, волосся, розріз очей, конституція тіла тощо); погляд (відкритий / унікаючий); вираз обличчя (непроникливий / емоційний); хода; одяг (національні елементи крою, стиль одягу, його кольори); зачіска; прикраси (ювелірні вироби, ритуальні знаки, тату, макіяж тощо); запахи (культурно зумовлені санітарно-гігієнічні норми, використання парфумів і норми їх інтенсивності, табу на запахи тощо).

Дослідження В. Г. Криська [5, с. 148-149] підтверджує, що в процесі МКК виявляються національно-психологічні особливості учасників у таких сферах: мотиваційна (індивідуальні спонукальні мотиви і цілі здійснення МКК); інтелектуально-пізнавальна діяльність (своєрідність світосприйняття та мислення носіїв певної культури, що відбивається на таких пізнавальних характеристиках, як ступінь логічності, абстрагування, швидкість розумових операцій); емоційно-вольова (притаманність представникам певної культури своєрідних емоційних і вольових якостей, від яких залежить результативність діяльності); комунікативно-поведінкова (специфіка форм і способів передачі інформації, міжособистісної взаємодії, процесу комунікації, стосунків між її учасниками тощо).

У наукових дослідженнях [3, с. 81-139; 5, с. 331-336; 6 та ін.] доведено, що в мотиваційній сфері ступінь вираженості таких загальнолюдських якостей, як працездатність, діловитість, ініціативність, наполегливість тощо) є різною (наприклад, у німців, порівняно з росіянами і українцями, виявляється більша працездатність, яка супроводжується вищою активністю, наполегливістю і дисциплінованістю). В інтелектуально-пізнавальній сфері також встановлено деякі національно-культурні особливості мислення народів. Наприклад, визнано, що французам притаманні математичний склад розуму і природжена інтелектуальна винахідливість, англійцям — висока здатність інтелектуального світосприйняття, але невисока швидкість розумових операцій, інтелектуаль-

ний практицизм тощо. Стосовно емоційно-вольової сфери вчені наводять приклади інтравертованості й витривалості англійців та німців, екстравертованості й емоційності французів, італійців, іспанців та ін.

Кожен учасник МКК є одночасно індивідом, представником певної соціальної групи, певної культури і людства. Отже, міжкультурний комунікант є індивідом, носієм тільки йому притаманних світогляду, знань, цінностей, особистісних рис характеру тощо. За влучним висловленням Ю. І. Пассова, МКК — це процес взаємодії двох індивідуальностей, двох позицій, двох менталітетів [8]. Як представник певної соціальної групи (наприклад, професійної) він відтворює специфічні для неї способи діяльності. Як представник певної культури він має культурно зумовлену ментальність, «картину світу», дотримується в процесі соціальної взаємодії певних когнітивних підходів, мовленнєвих і комунікативно-поведінкових норм, типових для соціальних груп, до яких він належить. Як представник людства він має спільне з іншими уявлення про світ і його цінності. Отже, можна дійти висновку, що загальнолюдські цінності можуть об'єднувати людей, а цінності інших рівнів — роз'єднувати. Засвоєння правил соціальної комунікації на міжкультурному рівні має стати метою людини, яка прагне досягти порозуміння з представниками інших культур.

Основною причиною різних ускладнень у процесі МКК є, насамперед, невідповідність кодів спілкування (вербальних, невербальних, екстралінгвістичних). Культурно-мовний код, пов'язаний з менталітетом і національним характером його носія, суттєво впливає на відбір і способи подання інформації. За Б. С. Єрасовим, до «культурного коду» належать не тільки традиційні засоби спілкування (вербальні та невербальні), а й матеріальні та духовні явища (архітектура, інтер'єр, графічна символіка, художні й інші форми впливу на свідомість людей, запахи, смакові вподобання, косметика, одяг тощо [2].

Складність процесу МКК виявляється, насамперед, у тому, що адресант кодує своє повідомлення в притаманних його культурі значеннях і формах, а адресат вимушений декодувати це повідомлення у своєму культурному коді. Посилаючись на теорію західних дослідників, О. А. Леонтович зазначає, що комунікацію людей навіть в одній культурі можна порівняти з процесом перекладу, оскільки в кожній особистості є свій життєвий досвід, рівень знань тощо [7]. А якщо взяти до уваги особливості спілкування засобами іноземної мови, то МКК — це «подвійний або потрійний переклад: міжмовний, міжкультурний і міжособистісний, причому на кожному рівні кодування відповідної інформації відбувається своїми специфічними засобами [7, с. 56]». Отже, невідповідність кодів, а також нездатність людей їх «переключати» є причиною виникнення різноманітних труднощів, комунікативних збоїв і непорозумінь.

У процесі МКК людина продовжує підсвідомо сприймати й інтерпретувати те, що відбувається, на основі свого життєвого досвіду

і стереотипів, притаманних власній культурі. Соціальний стереотип як сталий, спрощений і стандартизований образ або уявлення про певний об'єкт навколишнього світу (предмет, явище, процес тощо) спричиняє стереотипну поведінку людини, що перешкоджає правильному сприйняттю нею реалій іншої культури. Отже, соціальні стереотипи, які виражають звичне ставлення людини до будь-якого феномену, в умовах МКК є бар'єром на шляху до розуміння партнера та досягнення поставлених комунікативних цілей.

На перебіг і результати МКК значною мірою впливає зміст інформації, якою обмінюються комуніканти. Є «безпечні» теми (погода, діти, домашні тварини тощо), а також «небезпечні» (політичні погляди, релігійні вірування, етнічні й расові проблеми та ін.), в обговоренні яких через світоглядні відмінності можуть виникнути дискусії, суперечки, навіть конфлікти. У таких випадках учасникам МКК необхідна комунікативна гнучкість, яка виявляється, зокрема, у вмінні змінювати тему розмови (наприклад, у разі неприємної ситуації під час МКК). Нейтральними темами, зазвичай, є предметно-професійні, наукові, побутові, деякі особисті.

Для перебігу процесу МКК важливими факторами для комунікантів є мова, якою здійснюється спілкування, і «територія» (рідна, нейтральна, чужа), де вона відбувається. Для представників однієї культури немає необхідності експліцитно виражати всю інформацію, оскільки «культурний контекст» є спільним для всіх учасників. Економія мовних засобів і зусиль стає важливим фактором ефективного спілкування, а надмірний обсяг інформації, навпаки, заважає нормальному плину комунікації. У разі спілкування засобами іноземної мови в процесі МКК виникає інша ситуація для того, хто ними користується. Якщо спілкування всередині однієї культури характеризується економічним використанням фізичних зусиль людини і мовних засобів (неповні речення, непотрібність повно та детально описувати контекст спілкування), то для МКК, навпаки, типовим є надмірне вживання мовних засобів (повтори, переформулювання тощо). Недостатня орієнтація в умовах іншої культури, невпевненість людини в правильності своєї комунікативної поведінки зумовлює її намагання «перестрахуватися» з метою уникнути непорозуміння. За таких обставин наявність зворотного зв'язку допомагає коригувати перебіг МКК і забезпечує її ефективність. Недостатні знання щодо іншої культури, нездатність людини «відчувати» контекст ситуації МКК і невміння коригувати свою комунікативну поведінку можуть призвести до порушення лінійності й неперервності МКК.

Слід зазначити, що невербальна комунікація в міжкультурному контексті спричиняє більше проблем, ніж вербальна. По-перше, люди часто не здогадуються, що існують суттєві розбіжності в значенні жестів, поглядів, дій, рухів, дотиків, дистанції спілкування тощо. По-друге, люди, зазвичай, не можуть попросити пояснити або повторити певний рух або щось інше, як це прийнято під час вербального спілкування, якщо

необхідно щось уточнити. Невербальні засоби виявляються на всіх етапах акту МКК: привітання, підтримання розмови, висловлювання задоволеності або невдоволення, жести, пози, вираз обличчя під час розмови, манера вести дискусію, змінювати тему, закінчувати розмову.

Наприклад, погляд є культурно зумовленим і має різне значення в культурах світу. Тривалість погляду, його інтенсивність, намагання уникати або, навпаки, «тримати» погляд залежить від культурної традиції. У більшості європейських країн, США, Канаді, а також Росії та Україні люди під час спілкування прагнуть дивитися в очі один одному, щоб побачити реакцію на свої слова, висловити зацікавленість у розмові, увагу до партнера по комунікації тощо. Постійний (інтенсивний) погляд є типовим для арабських і середземноморських країн, південно-західної частини Європи. Твердий (прямий) погляд характерний для Північної Європи та Північної Америки. Помірний контакт очима притаманний Південній Кореї, Таїланду, більшості країн Африки, але переважна більшість країн Азії уникають прямого погляду в очі.

Дотики — найскладніша проблема в процесі МКК, вони є причиною переважної кількості конфліктів. У кожній країні визначено правила, які регулюють дотики між особами різних статей, за віком, соціальним статусом, ступенем знайомства тощо. Будь-які відхилення від традицій можуть породжувати неправильні висновки щодо намірів співрозмовника.

У кожній країні існують неписані вимоги до зовнішності та одягу залежно від сфери та виду діяльності (робота, перебування в офіційній установі, в родинному колі, участь в урочистостях, відпочинок тощо). У діловому спілкуванні вимоги до зовнішнього вигляду людини визначено правилами ділового етикету. У більшості регіонів світу на ділову зустріч прийнято одягати діловий костюм, але його стиль, крій, якість тканини, оздоблення можуть відрізнятися залежно від культурних традицій країни. Фахівцям, які співпрацюватимуть з бізнесменами з Латинської Америки, Південної Європи, необхідно знати, що в цих країнах велика увага приділяється якості й стилю аксесуарів (запальнички, авторучки, візитниці тощо), в країнах Близького і Середнього Сходу ділового партнера часто оцінюють за якість і ціною портфеля, наручних годинників, ювелірних прикрас тощо. Американці звертають увагу на стан зубів, оскільки в їх суспільстві вважається, що людина, в якої зуби в ідеальному порядку, рідко буває невдахою. У Німеччині важливим є бездоганний стан взуття, а в Азії зручно буде у взутті без шнурків, оскільки в цій частині світу, згідно з традицією, необхідно його знімати, коли заходиш у храм, приватну оселю, а іноді — і в офіс.

Наведені приклади свідчать про те, що культурна належність визначає комунікативну поведінку кожного з її учасників. На результат взаємодії в професійній сфері впливає рівень обізнаності щодо особливостей іншої культури ділового партнера, який виявляється в застосуванні вербальних і невербальних засобів спілкування. Отже, на резуль-

тат процесу МКК впливає рівень обізнаності щодо особливостей іншої культури, який виявляється в застосуванні вербальних і невербальних засобів спілкування. Для адекватної інтерпретації невербальних знаків необхідно знати не тільки їх значення в іншій культурі, а й соціальні ситуації їх застосування.

Основною умовою досягнення взаєморозуміння і взаємодії між представниками різних культур є міжкультурна толерантність. Грунтуючись на наукових дослідженнях учених і власному педагогічному досвіді, нами виокремлено такі ознаки прояву толерантності, які впливають на результат МКК: відкритість особистості до сприймання інших поглядів, думок, точок зору тощо, що зумовлюється зацікавленням ставленням до «Іншого» й прагненням пізнати його світосприймання; повага до цінностей іншої культури, позицій її носіїв (світоглядних, релігійних, політичних тощо); доброзичливе й емпатійне ставлення до представників інших культур; прагнення до взаєморозуміння та взаємодії з урахуванням культурних розбіжностей у поєднанні з активністю, спрямованою на реалізацію цих намірів. Слід зазначити, що сформованість міжкультурної толерантності виявляється в упевненості особистості у власній позиції, здатності її довести, що свідчить про глибокі знання рідної культури й усвідомлення своєї національної належності.

Таким чином, проведене дослідження доводить: МКК регулюється тими ж правилами, що й комунікація в межах своєї культури, але, з іншого боку, спричиняє закономірне їх порушення. У результаті проведеного аналізу встановлено, що особливості виявляються в усіх аспектах структури МКК: комунікативному (міжособистісний обмін інформацією для однієї із сторін за допомогою вербальних і невербальних засобів іншої культури); інтерактивному (прояв їхніх національних та індивідуальних особливостей, характер соціальних стосунків між комунікантами); перцептивному (відмінності в кодуванні, декодуванні і сприйнятті інформації); розбіжності в розумінні комунікантами ситуації МКК, інтерпретації й оцінюванні отриманої інформації, комунікативної поведінки та особистісних якостей співрозмовників — представників різних культур). Досягнення порозуміння і результатів МКК у сфері професійної діяльності можливе лише за умови взаємодії рівноправних партнерів на основі суб'єкт-суб'єктних відносин, що означає визнання цінності іншої людини й усвідомлення особливостей її культури.

Умовами успішної МКК є соціокультурна, комунікативна, лінгвістична компетентність, а також відповідна психологічна підготовка студентів до її здійснення.

Список літератури

1. Донец П. Н. Основы общей теории межкультурной коммуникации: научный статус, понятийный аппарат, языковой и неязыковой аспекты, вопросы этики и дидактики / П. Н. Донец. — Х.: Штрих, 2002. — 386 с.

2. Ерасов Б. С. Социальная культурология: учеб. для студ. высш. учеб. завед. / Б. С. Ерасов. — Изд-е третье, доп. и перераб. — М. : Аспект-Пресс, 2000. — 591 с.
3. Кармин А. С. Культурология: учеб. для вузов / А. С. Кармин. — СПб. : Лань, 2001. — 832 с.
4. Кармин А. Философия культуры в информационном обществе: проблемы и перспективы / А. С. Кармин // Вопр. философии. — 2006. — №2. — С. 52 —60.
5. Крысько В. Г. Социальная психология: Схемы и комментарии / В. Г. Крысько. — М. : ВЛАДОС-ПРЕСС, 2001. — 208 с.
6. Куницына В. Н. Межличностное общение: учеб. для вузов / В. Н. Куницына, Н. В. Казаринова, В. М. Погольша. — СПб. : Питер, 2001. — 544 с.
7. Леонтович О. А. Русские и американцы: парадоксы межкультурного общения: монография / О. А. Леонтович. — Волгоград : Перемена, 2002. — 435 с.
8. Пассов Е. И. Иноязычная культура как содержание иноязычного образования / Е. И. Пассов // Мир русского слова. — 2001. — № 3. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.spbmirs.ru/magazine/130.html>
9. Oberg K. Cultural shock: adjustment to new cultural environment / K. Oberg // Practical Anthropology. — 1960. — № 7. — P. 177 —182.

Надійшла до редколегії 09.07.2010 р.

УДК 07:304:659.3:277(477)«1991/2011»

М. А. БАЛАКЛИЦЬКИЙ

СЕГМЕНТАЦІЯ АУДИТОРІЇ ПРОТЕСТАНТСЬКИХ МАС-МЕДІА УКРАЇНИ

Ознаками сегментування аудиторії протестантських медіа України є вік, сімейний статус, фізичний стан, професія, різновид служіння, культурний рівень, стать, мова, соціальний статус, національність, хобі, світогляд.

Ключові слова: *медіа, аудиторія, сегмент, протестант.*

Признаками сегментирования аудитории протестантских медиа Украины являются возраст, семейное положение, физическое состояние, профессия, разновидность служения, культурный уровень, пол, язык, социальный статус, национальность, хобби, мировоззрение.

Ключевые слова: *медиа, аудитория, сегмент, протестант.*

The audience of Ukrainian Protestants' media is segmented according to the following principles: age, marital status, physical status, profession, kind of ministry, culture level, sex, language, social status, nationality, hobby, world view.

Key words: *media, audience, segment, Protestant.*